

Современный этап развития мировой цивилизации обусловлен коренными изменениями, скоростью и сложностью социальных взаимодействий. Человечество переживает переходной этап: изменения ценностного отношения к миру на социально-гуманистические технологии. Это свидетельствует о том, что современность перестала быть только человеческой. Уже наше настоящее становится симбиозом человека и машины. Превращение человека в постчеловека характеризуется дегуманизацией, заменой ценностей на технологии.

Ключевые слова: виртуализация, киберпространство, человек, личность, реальность.

УДК 141.7:321.01

В.В. Мудраков, канд. філос. наук, доц.

ГУМАНІТАРНІ МОДУСИ ФІЛОСОФІЇ ПОЛІТИКИ

Стаття присвячена осмисленню філософії політики як галузі гуманітарного знання. Автор визначає аспекти вияву і дослідження політичного у контексті опису проблем міри гуманітарності і її способу реалізації філософією політики. Пропонуються наступні аспекти: (1) філософське пізнання політичного; (2) методологія пізнання політичного, що відображають основні тези проблеми.

Ключові слова: гуманітарне пізнання, філософія політики, методологія, політичне, політика, цінності, людина.

Вступ як постановка проблеми. Дослідження проблем гуманітарної сфери у зрізах політологічного знання має як теоретичне, так й практичне значення. Філософська рефлексія над гуманітарно-методологічними аспектами політики є важливою передумовою ефективності політологічних експертиз суспільно значущих проєктів і програм, поглибленішого й обширнішого осмислення процесів гуманізації та гуманітаризації політики, розробки методологічних принципів пізнання світу людини і формування політичної культури особистості. У зв'язку з цим філософсько-політична проблематика як духовно-практична сфера діяльності не втрачає своєї актуальності уже довгий час, а активність вітчизняних досліджень визначається найрізноманітнішими напрямками: генеза та теорія політичних учень (Т. Андрусак, Є. Безродний, Б. Кухта та ін.), особливості філософського пізнання політики (Г. Пострига, Д. Шевчук та ін.), теоретичні та методологічні особливості політичного пізнання загалом (В. Андрущенко, Л. Губерський та ін.) та їх український вимір зокрема (Г. Малкіна, Д. Неліпа та ін.).

Низка досліджень сприяє змістовному збагаченню філософії політики, тож і наближенню її до рівня інших спеціальних напрямків дослідження політики. Водночас філософська аналітика політики потребує постійної підтримки саморефлексією і дослідницьких оновлень з боку самої філософії політики задля укріплення чітких та логічно експлікованих конотацій її змісту. Це, у свою чергу, сприятиме використанню її світоглядно-методологічного потенціалу. Такий стан справ актуалізує доконечність дослідження філософії політики у зрізі її гуманітарності. Реалізація цього наміру з одного боку увиразнюватиме методологічні 'меридіани' філософської рефлексії над політикою, з іншого – сприятиме схопленню її концептуального ядра – *політичного* як тако-го. "Сама собою ідея розрізнення *політичного* і *політики*, яка дає змогу мислити політичний вимір людського існування трансісторичним чином [...] завжди навіює думку, що політичне наділене вищою гідністю, аніж політика, бо воно відрізняється від повсякденної політики або ж – є власним предметом філософії та великих теорій. Натомість більшість наук про суспільство не можуть анітрохи піднятися над емпіричними дослідженнями політичного життя. В цьому сенсі концепт політичного безумовно становить частину спільної основи сучасної філософії" [5, с. 311-312]. Цими обставинами, власне, зумовлена *мета* нашої розвідки – проаналізувати основні способи й міру об'єктивації гуманітарної складової філософії політики. Зрештою, зустріч філософії і політики на платформі плінності повсякденного життя, історичного процесу та культури

зумовлює епістемну актуалізацію проблеми світоглядності, історичності й духовності людського буття й визначального критерію гуманітарності філософських досліджень. Це у свою чергу уможливіє диференціацію та опис головних дослідницьких блоків філософії політики. Відтак, основним *завданням* постає визначення й характеристика аспектів вияву *політичного* у контексті дескрипцій проблем їх діяльнісної об'єктивації, які, власне, й позначимо як гуманітарні *модуси* філософії політики.

Понад те, зазначимо, що філософію політики, на вихідних етапах дослідження розумітимемо передовсім як той напрям в системі філософського знання, в якому йдеться про світоглядно-методологічні засади та особливості політичного пізнання в аспекті його гуманітарної науковості з урахуванням певних внутрієпістемних та соціокультурних контекстів та передумов. Логічно, а також історично першим тут є питання про предметні та методичні особливості політичного знання і пізнання, глибина й обшир їх об'єктованості, істинність та науковості в цілому. Необхідно також пам'ятати, що процес формування і розвитку політичного знання та його філософська рефлексія включають когнітивні та ціннісні моменти, а також розробку відповідного поняттійно-категоріального апарату, епістемних критеріїв та певних настанов. Окреслене розуміння філософії політики створює нам параметральний остов смислової контекстуальності нашого дослідження, що презентується двома тезами як сутнісним відображенням проблемності її гуманітарних модусів.

Теза I. Філософський контекст усвідомлення політичного. Проблемне поле філософії політики конституюється як теоретичне узагальнення вельми специфічного людського способу самовизначення пріоритетності дій в історичному поступі людства. Такий процес передбачає розробку проблем в онтологічній площині політики, гносеологічних аспектах та аксіології життєвіту людини. Гуманітарні контури філософії політики можна презентувати формулою *bios politikos*. "Політичне буття, – звертає увагу Д. Шевчук, – таким чином, постає як один із способів актуалізації людської природи" [6, с. 10]. Іншими словами, філософське осмислення політичного стартує із антропологічного принципу, який було розроблено ще Платоном та має місце у філософському вченні Аристотеля. Так, перший визначивши, що поліс постає великою людиною говорить й про співмірність політичного порядку людській душі. Він пише: "Невже нам, [...] не довелося повністю погодитись, що в кожному із нас можна зустріти ті самі види моральних якостей, які є в державі? Інакше звідки б вони там узялися? Було б смішно, якби хтось подумав, що заповзятий дух, як одна із тих

властивостей, з'явився у деяких державах не від того, що окремі люди там переважно мають його в собі [...] [4, с. 126]. Усвідомлення політичного відбувається у зв'язці людського існування із існуванням суспільно-політичної організації – полісу. Таким чином, філософська рефлексія вибудовує такі площини опису політичного буття, які адекватно відповідають початково-вихідній ситуації світоглядного запитування – *людинимірності* політичного, а також її аналізі політичного досвіду. Природною необхідністю визначає зв'язок людини та полісу й Аристотель: "(Тому для самозбереження і об'єднуються) особа, що за своєю природою владарює, та особа, котра за своєю природою підвладна" [1, с. 16]. Визначаючи державу як таку, що існує за природою, філософ говорить, що сама людина, власне, є політична істота. Він чітко вказує, що осмислення природи політичних явищ постає основою усвідомлення політичного як такого і політичної науки загалом. Описані Аристотелем об'єднання, як й у Платона, визначають зрештою не лише дискурсивну вагомість, але й онтологічну. Екзистенційна повнота цього об'єднання породжує онтологічні засновки співбуття, спільного простору, одного завдання – спільної пріоритетності дій, відтак надає йому смисл існування. Останній, відбиваючись у світогляді, у свою чергу інтерпретується з допомоги політичних понять. Отже, принцип антропологізму в осмисленні політичного не просто організовує пізнання політичного через природу людського, але й відточуючи правильне втілення останнього породжує норми критичного мислення політичних процесів. Через це, власне, політика усвідомлювалася продовженням етики і вченням про справедливе життя та *блага*.

Новочасні тенденції філософування, змінивши 'вертикальну' символічну онтологію Середньовіччя 'горизонтальною', змінюють й парадигму осмислення політичного. Пізнавальний акцент робиться не на політичному бутті людини, а на політичному порядку, відтак дискурс набуває технічного характеру втрачаючи свої практичні виміри. Таким чином, відбувається своєрідна дегуманізація політичного світу. Причому ці метаморфози проходять і на рівні теоретичного осмислення, і на рівні реалізації політики. Тож, для новочасного мислення поліс постає 'штучною людиною' Левіафана (за Т. Гоббсом), а не 'макроантропосом' (як у Платона).

Окреслена зміна відіграла вирішальне значення з одного боку для міри гуманізації самої політики, з іншого – для способів вибудовування теоретичних критеріїв сучасної політичної науки, оскільки концепція людської природи є чи не найосновнішою передумовою реалізації політичних проектів. Оскільки філософська аналітика *онтологічних аспектів політичного* постає смисловою передумовою політичних теорій, остільки конкретизується питання *гносеологічних параметрів і ціннісно-смислових конотацій політичного*.

Останні проблемні поля можна презентувати спробою осмислення поняття політичного у, так би мовити, чистому вигляді К. Шмідом. У своїй праці "*Концепт політичного*", застерігаючи не ототожнювати його із поняттям 'державне' і не вдаватися до інших дефініційованих наповнень, філософ намагається розробити специфічні політичні категорії які найбільш чітко відбивали б предметну сферу політики у принципі або як він пише "політичного діяння". Вчений пропонує категорії 'друг-ворог': "Поняття "друг" і "ворог" слід брати у їх конкретному, екзистенційному смислі, а не як метафори чи символи; до них не повинні домішуватися, їх не повинні послаблювати економічні, моральні та інші уявлення, і менш за все їх варто розуміти у психологічному

ключі, в особисто-індивідуалістському смислі, як вираження власних почуттів і тенденцій" [7, с. 303]. Така гносеологічна нормативістика наводить контури у розумінні способів конституювання політичних єдностей. Що стосується смислового поля настанови (конкретний момент існування), то його параметри вказують, що розв'язання вирішальних питань можуть потребувати насильницького протистояння. Інакше кажучи, схоплення екзистенційного смислу цих категорій для нашого контексту означає підняти проблему модальності людського буття (способів чи образів дії). Втім, найважливіше для обраного контексту постає виведення з усього окресленого особливостей кореляції ціннісно-смислових детермінацій політичного на рівні теорії гуманітарно-наукового пізнання. Це розширить горизонт розуміння політичного в аспекті поставленого завдання статті. Зрештою, [...] було б несправедливим бачити тут заклик до повного підпорядкування людського існування вимогам політичного, – зорієнтовує Ф. Рено, – яке саме зводилось би до насильницького протистояння: політичне є лише однією зі сфер людської дії, в якій конфлікт – тільки одна з можливостей, що визначає межі раціоналізації, а не звичайні форми життя" [5, с. 311]. Тож, смисл політичного у своїй найзагальнішій об'єктивізації людської екзистенції презентується тими феноменами, які ми інтерпретуємо як важливі для добробуту загального буття, спільного *блага*. Останнє для філософії політики відіграє важливу роль, адже слугує орієнтиром і взірцем політичного світу, а не є утопізмом чи навіть узаasadниченням тоталітаризму. Це певною мірою 'свідомий реалізм'. Розуміючи його як певний унормовувач і регулятор політичного життя, можна говорити про нього як про смислові рамки розгортання політичного. Оскільки особливість цієї метакатегорії полягає у ціннісному протиріччі, остільки виникає доцільність її пізнання щонайменше у двох зрізах – (1) виявляючи конфліктність у політичному світі та (2) демонструючи онтологічне підґрунтя толерантної співпраці.

Окрім усього, це виводить філософію політики у сферу реальних стосунків політичного світу, адже політичне протиставлення позицій 'друг'-'ворог' це вже не проста абстракція, а процес політичної ідентифікації. Таке самоокреслення відбувається з допомоги політичних категорій, які є такою собі ідейно-смисловою ідеографією втілення політичних цінностей. Відтак, осмислення таких процесів постає не простою абстракцією, тому вияв ціннісно-смислових акцентів політичної актуальності мусить ґрунтуватися на відстороненому критичному аналізі політичної конкретики. "Філософ політики прагне здійснювати раціональну критику, яка ґрунтується на розумінні. Крім того, інтерпретативний характер політичної філософії доповнюється нормативним" [6, с. 22-23]. Це означає дослідження усього, що попри ціннісні розбіжності політичного сприяє єдності – осердя ментальної пам'яті, що окутана історичною подієвістю і культурного досвіду, спільного минулого і майбутнього, реального і уявленого. Іншими словами, антагонізм політичного мусить сприяти 'вирощуванню' єдності зі слідуванням загальному *благу*, а їх культурно-духовними особливостями займається філософія політики. 'Реалізація умов' *блага* позначається як пізнавальним так і ціннісним аспектом вивчення політичного – політичний порядок. З точки зору політології його можна визначити як режим, який маніфестується як державний устрій. Втім, "режим позначає те ціле, яке ми сьогодні в першу чергу звикли бачити у фрагментованій формі: він одночасно позначає форму

життя суспільства, його стиль життя, його моральні смаки, форму суспільства, форму держави, форму правління, дух законів" [8, с. 31], – звертає увагу Л. Штраус. Себто, з точки зору філософії політики, про нього можна говорити як про ціннісно-смысловий кодекс політичної культури. Режим порядку визначається характером динаміки політичного – плюральність, що проявляє відносну єдність і забезпечує розвиток політичного світу – баланс ціннісного різногосся.

Таким чином, гуманітарні вияви філософії політики презентуються політичним буттям як людським буттям та специфікою політичного як метакатегорії політики. У філософському контексті мозаїка їх переплетень виявляє *особливе, суттєве, значуще і унікальне* у суспільно-політичній динаміці.

Теза II. Методологічне осмислення політичного пізнання. Методологічні топи теоретизування над політичним буттям ґрунтуються на філософії як такій, оскільки саме вона, на відміну від спеціальних галузей політичного знання, має потенціал до самовивершення як всезагальної теорії політичної онтології. Ба більше, вона відіграє роль теорії політичного пізнання. Особливістю й значущістю філософських впливів на методологію осмислення специфікацій пізнання політичних явищ є взаємозв'язок політичної дійсності із рецетивністю (її якістю) щодо політичної дійсності. Утім, задля убезпечення від плутанини між теоріями *політичної онтології* і *політичного пізнання* зазначимо, що перша ставить питання "*Що? таке політична дійсність?*" з усіма його похідними – соціальна спрямованість, мета, сенс, поступ, відмінність від економічних, моральних чи правових явищ. Друга – ставить питання "*Як? пізнається політична дійсність?*" з усіма його похідними – 'що і як вивчати?', 'у чому особливості пізнання?', тощо. З приводу розуміння їх як єдиної методологічної настанови Л. Губерський зазначає: "Нерозуміння відмінності між політичними законами в їх онтологічному вимірі, тобто тенденціями та закономірностями, що існують у самому реальному ході політичного процесу, та законами як елементами теоретичної системи тієї чи іншої спеціально-наукової галузі політичного пізнання, призводить до заперечення закономірної природи політичного буття загалом" [2, с. 7-8]. У цьому контексті важливим постає методологічний прийом *компліментарності*. Його пропонує Е. Доманська як відповідь на питання "*Якої методології потребує сучасна гуманітаристика?*". Вона пише: "Можна сказати, що дослідницькі теми/проблеми є компліментарними, якщо їхня постановка одними дисциплінами (гуманітарними) спричиняє також потребу їхнього дослідження іншими (природничими). [...] При чому можна сказати, що чим більший відсоток компліментарності, тим менший відсоток неспіввимірності, з чого слідує, що неспіввимірність є наслідком браку компліментарності у дослідженні певної проблеми" [3, с. 202-203]. Для окресленого вище контексту цей методологічний момент постає у якості точки конвергенції теорії із практикою, до чого, власне, закликає Л. Губерський. Тобто його місце в алгоритмі дії методології між "*Що?*" і "*Як?*". Інакше кажучи, філософія політики мусить реалізуватися у якості джерела тих параметрів і констант, що могли б визначатись як *принципи творення*¹ політичної теорії пізнання, а не лише б слугували її го-

товим результатом чи інструментом. Витворення політичної теорії пізнання – практична методологія, що постає на основі аналізу даних. Це одне з головних завдань філософії політики, яка, попри все, не може не враховувати гуманітарних орієнтацій своєї сутності. Ця настанова імпліцитно містить вказівку на вихід до природи соціальних законів через усвідомлення суспільно-політичних принципів, відтак, на необхідність значно ширших методологічних горизонтів. Передовсім йдеться про необхідність застосування синергетичної методології. Щонайперше, це сприятиме виявленню *закономірних особливостей* гуманітарності філософії політики. Оскільки соціальні закони здійснюються через непрогнозовані відхилення (флуктуації) та точки, що 'спровоковуються' до вибору, а не чітко детермінуються (біфуркації), остільки вони постають як закони, що реалізуються навіть усупереч ймовірності, як результат унікального синтезу великої кількості найрізноманітніших чинників. Така строкатість включає в себе й розуміння та розрізнення законів внутрішнього, духовного життя людини, [адже хіба не таке формулювання виказує принцип предметно-концептуальної цілісності багатомірності світогляду сучасної методології науки?]. Себто останні постають інколи неявними причинами перетворень соціально-історичної дійсності. Саме філософія політики покликана пояснювати ці процеси – з одного боку увиразнювати самотність суспільно-політичних законів на засадах діалогових режимів, з іншого – вказувати на зв'язки та відношення духовно-практичним освоєнням світу почасти навіть індивідуальним. У цьому ключі, поміж іншим, з'являється площина для розвитку феноменології політики – розуміння глибинної сутності політики в контексті його значення для людської свідомості, тобто осягнення значення політики в суб'єктивному досвіді окремої людини та для суспільства загалом. Методологічний потенціал для політичного пізнання, відтак, розгортається у сферах: кореляції політичної емпірії із теорією, політичної психології зокрема та проблем ідеології і суспільної свідомості загалом, загальнокультурної практики політичних метаморфоз. Інакше кажучи, методологічне осмислення політичного як такого загалом і політичного пізнання зокрема розгортається у перспективі міждисциплінарних досліджень. Цей крок постає увиразником гуманітарної складової філософії політики, оскільки попри аналітику явищ та реалій політичного буття людства вдається до аналізу ціннісно-смыслових сутностей політичного, ба більше, синергії політичного процесу. Таким чином, є підстави стверджувати, що сама філософія політики за таких інтерпретацій презентується ще й як методологія політичного пізнання в системі політологічного знання. Алгоритм її дії підтверджує її практичну значущість окреслену в актуальності статті на самому початку, адже рух відбувається *від* філософсько-політичної теорії через систему усього політологічного знання *до*, власне, прикладних політологічних досліджень, а відтак, *до* практичної зміни політичної дійсності шляхом духовно-світоглядної переорієнтації суб'єктів соціально-політичної творчості. "Філософія не просто вивчає політику, вона здатна сягати основ політичного світу, змінюючи їх" [6, с. 5] – наголошує Д. Шевчук. Філософія політики постає моделлю споглядання і перетворення політичної дійсності – методологія у дії, практична методологія. Проте, це тільки один із моментів багатовимірності сучасних методологічних потенціалів у царині політології. Момент, який транслює гуманітарно-методологічний характер сучас-

¹ Ясна річ йдеться не про повну нівеляцію застосування теорій із різних дослідницьких практик і програм, а радше про запасну опцію творення нових теорій які у першу чергу мають впливати із аналізу цих явищ, у цьому контексті політичних.

ного політологічного дискурсу, позаяк саме філософія політики постає квінтесенцією політичної культури, духовно-практичного досвіду суспільства. Відтак, цей аспект філософії політики оприявнюючи теорію політичної аксіології ставить питання "Чому такою є політична дійсність?" з усіма його похідними – 'під дією чого змінюється?', 'чому не змінюється?' тощо.

Таким чином, теоретичний синтез методологій з одного боку відображає загальне прагнення сучасної науки до принципу взаємодоповнення різних дослідницьких технік та інтерпретацій, з іншого – здійснюючи соціально-політичну критику, виявляє гуманітарні конотації філософії політики.

Висновки. Отже, епістемна актуалізація проблем світоглядності, історичності та духовності людського буття та пізнання визначають критерії, способи і міру гуманітарної компоненти філософії політики. Вони виявляються через такі аспекти: (1) філософське усвідомлення політики як актуалізація людської природи і буття людини. Філософія вибудовує *особливу* площину пояснення політичного буття, що ґрунтується на світоглядному запитуванні – *людині*мірність політики. Принцип антропологізму в осмисленні політичного породжує *значущі* критерії критичного мислення політичних процесів. Епістемно-ціннісна актуалізація політичного на рівні теорії гуманітарно-наукового пізнання виявляє *благ*о як ключову для філософії політики категорію у розумінні конституювань політичних єдностей. Її *унікальний* предмет постає через аналіз ядра ментального, культурного та історичного досвіду, а також спільного минулого і майбутнього, реального і уявленого; (2) методологічний потенціал політичного пізнання розгортається у перспек-

тиві симбіозу дисциплінарних підходів: кореляція політичної емпірії із теорією, політичної психології зокрема та проблем ідеологій і суспільної свідомості загалом, загальнокультурної практики політичних трансформацій. Такі методологічні кроки це ще й з одного боку відповідь позитивістським тенденціям у сфері політичної методології щодо неспроможності філософії політики як методологічно ціннісно потенційного інструменту, з іншого – спроба долучити філософський дискурс до міждисциплінарних пошуків сучасної науки 'враховувати ще більше' смислових конотацій.

Список використаних джерел:

1. Аристотель. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. – К.: Основи, 2000. – 239 с.
2. Губерський Л.В. Філософія та політологія у структурі сучасного соціогуманітарного знання (теоретичні та методологічні аспекти): монографія / Л.В. Губерський, А.Є. Конверський, В.А. Бугров та ін. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. – 543 с.
3. Доманська Е. Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле / Ева Доманська; пер. польськ. Та англ. В. Склокіна; наук. ред. В. Склокін, С. Троян. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 264 с.
4. Платон Держава / Пер. з давньогр. Д. Коваль. – К.: Основи, 2000. – 355 с.
5. Рено Ф. Політичне / Філіп Рено // Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Том перший. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2009. – С. 310-312.
6. Шевчук Д.М. Смісл і межі політичного: філософська інтерпретація: монографія / Дмитро Шевчук. – Острог: Вид-во НаУОА, 2014. – 374 с.
7. Шмитт К. Понятие политического / Карл Шмитт; пер. с нем.: [А.П. Шурбелев, Ю.Ю. Коринец] под ред. А.Ф. Филиппова. – Санкт-Петербург: Наука, 2016. – 567 с.
8. Штраус Л. Введение в политическую философию / Лео Штраус; пер. с англ. М. Фетисова. – М.: Логос, Праксис, 2000. – 364 с.

Надійшла до редколегії 01.01.18

B. B. Mudrakov

ГУМАНИТАРНЫЕ МОДУСЫ ФИЛОСОФИИ ПОЛИТИКИ

Статья посвящена осмыслению философии политики как отрасли гуманитарного знания. Автор определяет аспекты проявления и исследования политического в контексте описания проблем меры гуманитарности и ее способа реализации философией политики. Предлагаются следующие аспекты: (1) философское познание политического; (2) методология познания политического, отражающие основные положения проблемы.

Ключевые слова: гуманитарное познание, философия политики, методология, политическое, политика, ценности, человек.

V. V. Mudrakov

HUMANITARIAN MODUES OF PHILOSOPHY OF POLITICS

The article deals with the considering of philosophy of politics as the sphere of humanities. The author defines aspects of manifestation and investigation of political sphere in the context of description of problems of humanitarian measure and it is kind of realization in philosophy of politics.

The purpose of this research is to analyse the main ways and means of objectifying the humanitarian component of the philosophy of politics.

The main task is to identify and characterize the aspects of political expression in the context of descriptions of the problems of their active objectification, which we designate as humanitarian modi of philosophy of politics.

The aspects representing basic theses of the problem have been proposed: (1) philosophical cognition of political sphere; (2) methodology of cognition of political sphere.

Conclusions: epistemic actualization of the problems of worldview, historicity and spirituality of human being and cognition determine the criteria, methods and measures of the humanitarian component of the philosophy of politics. They are manifested through the following aspects: (1) philosophical awareness of politics as the actualization of human nature and human existence. Philosophy builds a special plane of explanation of political existence, which is based on philosophical inquiry – the humanity of politics. The principle of anthropologism in the conceptualization of political creates meaningful criteria of critical thinking of political processes. The epistemological-value updating of political at the level of the theory of humanitarian-scientific cognition reveals the blessing as a key category for the philosophy of politics in the understanding of the constitutions of political unities. Its unique subject appears through the analysis of the core of the mental, cultural and historical experience, as well as the mutual past and future, real and imaginary; (2) methodological potential of political cognition unfolds in the perspective of symbiosis of disciplinary approaches: the correlation of the political empirism with the theory, political psychology in particular, the problems of ideologies and public consciousness in general, the general cultural practice of political transformations. Such methodological steps are also on the one hand the response to positivist tendencies in the sphere of political methodology regarding the inability of the philosophy of politics as a methodologically valuable potential instrument, on the other – it is the attempt to join philosophical discourse to the interdisciplinary search of the modern science 'to take into account even more' semantic connotations.

Keywords: humanitarian cognition, philosophy of politics, methodology, political sphere, policy/politics, values, human been.